

demOS

Jaargang 27
September 2011

ISSN 0169-1473

Een uitgave van het
Nederlands
Interdisciplinair
Demografisch
Instituut

Bulletin
over
Bevolking
en
Samenleving

7

NIDI

inhoud

- 1 **Europeanen zonder grenzen**
- 4 Buitenlands eten
- 6 **Oud, ouder, ...oudst**
- 6 Verschil in levensverwachting tussen sexen
- 8 **Op weg naar de 10 miljard?**



Foto: tania64/stock.xchng.com

Europeanen zonder grenzen

Internationale verbondenheid in de Europese Unie

PETER EKAMPER EN
JEANNETTE SCHOORL

Is Europa 'uit'? De belangstelling voor Europa lijkt al jaren af te nemen. De opkomst bij de verkiezingen voor het Europees Parlement is onverminderd laag. De financiële crisis en de daaropvolgende Eurocrisis stellen de solidariteit binnen de Europese Unie bovendien danig op de proef. Door de crises wordt ook steeds duidelijker hoe landen en economieën in Europa met elkaar verbonden zijn. Maar geldt dat ook voor de burgers? Hoe internationaal zijn we eigenlijk in Europa?

Voelen we ons vooral tot ons eigen land aangetrokken, of hebben we (ook) een internationale oriëntatie? Hoe staat het met onze contacten over de grens, hebben we grensoverschrijdende familiebanden, hebben we er gewerkt of gestudeerd, of wonen we er soms een tijdje? Spreken we de taal, houden we van de cultuur, het eten, kortom... wat voor banden hebben wij met het buitenland, en hoe verbonden voelen we ons eigenlijk met het buitenland? Op verzoek van de Europese Commissie heeft het NIDI een aantal aspecten van internationale verbondenheid onderzocht: buitenlandse afstamming, persoonlijke ervaring in het buitenland, persoonlijke relaties en sociaal-culturele banden. Hiervoor is gebruik gemaakt van de Eurobarometer van februari/maart 2010 (zie kader).

Familiebanden over de grens

Bijna een op de tien (7 %) EU-burgers van 15 jaar of ouder is in een ander land geboren. Nog meer mensen hebben een ouder die in het buitenland is geboren (12 %), of een grootouder (17 %). We hebben dus heel wat grensoverschrijdende familiebanden, maar voor slechts 5 procent van de Europeanen geldt dat zowel hij/zijzelf als beide ouders en alle grootouders elders geboren zijn. Overigens is de bevolking met buitenlandse wortels iets onderschat omdat in de Eurobarometer alleen inwoners van de Europese Unie met een EU-nationaliteit worden ondervraagd. Er is nogal wat verschil



Foto: Daisy Mary/flickr.com

EUROBAROMETER

De Eurobarometer is een sinds 1973 uitgevoerd enquêteonderzoek van de Europese Commissie naar de publieke opinie in alle EU-lidstaten. De hier gebruikte gegevens komen uit de Eurobarometer van februari/maart 2010, waarin speciale aandacht is besteed aan de banden van EU-burgers met andere landen. De totale steekproefomvang was 26.600 personen, allen EU-ingezetenen van 15 jaar of ouder met de nationaliteit van een van de 27 EU-lidstaten.

tussen de diverse Europese landen. Luxemburg – met zijn grote immigrantenbevolking – staat op eenzame hoogte. De Oost-Europese lidstaten en Italië en Portugal daarentegen, hebben relatief weinig inwoners met buitenlandse wortels.

Persoonlijke ervaring in het buitenland

Werk- of studie-ervaring in een ander land is een goede indicator voor een internationale oriëntatie. Uit de Eurobarometer blijkt dat nogal wat mensen een tijdje (ten minste drie maanden) in het buitenland hebben gewoond, om daar te studeren (8 %), te werken (13 %), of om andere redenen (10 %). Acht procent woont nu of heeft vroeger samengewoond met een in het buitenland geboren partner. Een heel kleine minderheid heeft een tweede huis in een ander land (3 %).

Opnieuw scoren de Oost-Europese landen relatief laag als het gaat om de persoonlijke ervaringen in het buitenland. Dat komt waarschijnlijk door de lagere welvaart en het feit dat tot aan de jaren '90 van de vorige eeuw buitenlandse reizen aan veel beperkingen onderhevig waren.

Persoonlijke sociale relaties

Vergeleken met eigen buitenlandse afkomst of ervaringen zijn indirecte internationale persoonlijke relaties meer wijdverspreid: ruim een kwart van de EU-burgers (27 %) heeft naaste familie in een ander land, en 40 procent heeft goede vrienden die in een ander land wonen. In dit geval scoren juist de Oost-Europese landen relatief hoog, net als een aantal van de kleinere landen (Cyprus, Ierland, Litouwen, Malta en Luxemburg). De relatief sterke (arbeids)migratie speelt hier mogelijk een rol. Ook is onderzocht of iemand immigranten in zijn vriendenkring heeft. Of dat zo is, heeft niet alleen te maken met eigen openheid maar ook met of er veel immigranten in de omgeving wonen. Bijna drie op de tien respondenten zeggen goed bevriend te zijn met immigranten in het eigen land. Vooral Luxemburgers, Zweden, Spanjaarden, Denen, Ieren en Slovenen scoren hoog op dit aspect.

Sociaal-culturele banden

In de Eurobarometer zijn ook vragen gesteld die tot doel hadden om algemene betrokkenheid en openheid ten opzichte van andere landen te onderzoeken: frequent vakantiebezoek aan steeds hetzelfde buitenland (één op de vijf), het volgen van nieuws, cultuur of sport uit het buitenland (één op de drie), en (eveneens één op de drie) het regelmatig eten van 'buitenlands eten'. Op deze manier gemeten komt internationale sociaal-culturele betrokkenheid tamelijk veel voor. Opnieuw zijn er duidelijke verschillen tussen de landen: de Nederlanders en de Luxemburgers scoren op alle drie de aspecten relatief hoog. In het alge-

INDEX VAN INTERNATIONALE VERBONDENHEID

De 'index van internationale verbondenheid' vat 18 verschillende aspecten van verbondenheid samen. De index is gebaseerd op de vragen in de Eurobarometer over verschillende soorten banden die mensen kunnen hebben met andere landen. De index is samengesteld uit vier deelterreinen ieder bestaande uit een aantal vragen.

Deelterrein	Vragen
Buitenlandse afstamming	respondent zelf, moeder, vader en/of grootouders geboren in buitenland
Persoonlijke ervaring in het buitenland	respondent heeft partner uit buitenland, heeft gewerkt in buitenland, opleiding gevolgd in buitenland, bezit huis in buitenland
Persoonlijke sociale relaties	respondent heeft familie in buitenland, vrienden in buitenland, vrienden die zijn verhuisd vanuit buitenland
Sociaal-culturele banden	respondent kent ander taal, houdt vakantie in buitenland, volgt nieuws/sport/cultuur uit buitenland, eet thuis regelmatig buitenlands eten

De waarde van de index varieert tussen nul (geen verbondenheid) en één (volledige verbondenheid) en is berekend als de gewogen som van de vier deelterreinen (0,3 x afstamming + 0,3 x persoonlijke ervaring + 0,3 x persoonlijke relaties + 0,1 x cultuur).

meen lijkt het dat inwoners van kleinere landen en van landen waar de bewoners meerdere talen spreken hoger scoren op het aspect 'volgen van nieuws, sport of cultuur uit het buitenland', terwijl een grote immigrantenpopulatie of een koloniale historie van invloed zijn op de mate van 'exotisch eten'.

Talenkennis

Internationale banden zijn veel gemakkelijker te realiseren als men meerdere talen spreekt. Ongeveer één op de drie ondervraagden zegt ten minste één andere taal vloeiend te kunnen spreken. Niet onverwacht geldt dat het minst in de Engeltalige lidstaten (Verenigd Koninkrijk en Ierland) hetgeen niet verbaast omdat Engels een belangrijke internationale voertaal is waardoor de prikkel om een andere taal te leren minder groot is. Maar ook in Frankrijk, Italië, Polen, Hongarije en Roemenië worden relatief weinig andere talen gesproken.

Index van internationale verbondenheid

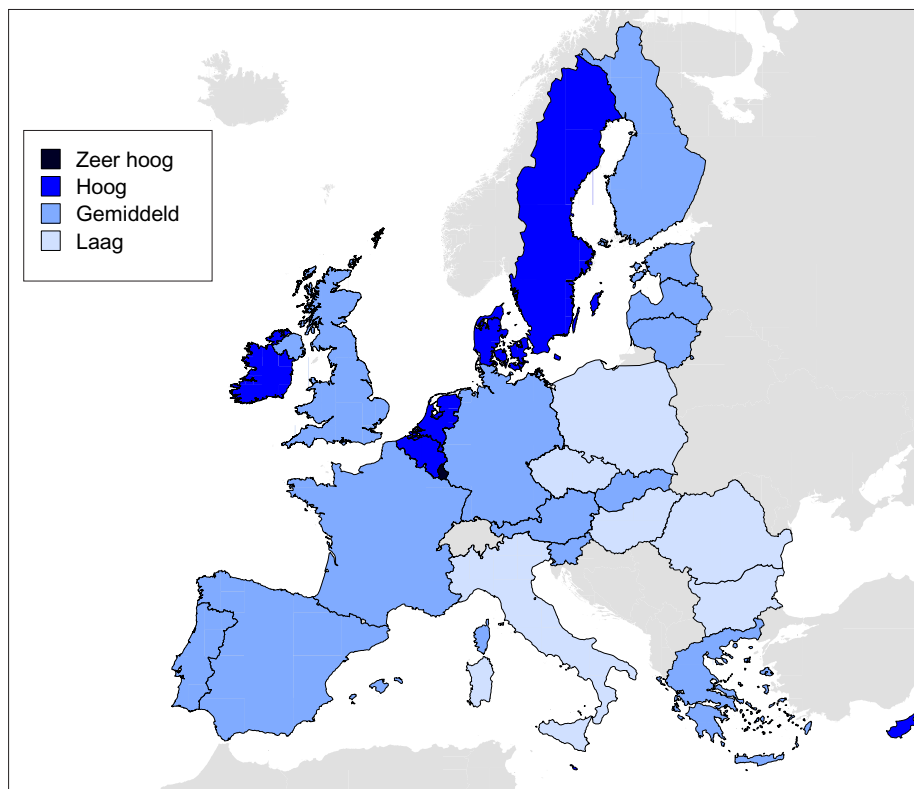
Een samenvattend beeld van de internationale verbondenheid wordt verkregen met behulp van de index, die de 18 verschillende aspecten van verbondenheid in de vier eerdergenoemde levenssferen samenvat (zie kader). Voor elke levenssfeer is bovendien een aparte index berekend. Op basis van de scores (zie kaart en tabel) kunnen vier groepen landen worden onderscheiden:

1. Luxemburg, dat op alle onderdelen zeer hoog scoort, is het meest internationaal georiënteerde land van Europa. Het grote aantal internationale instellingen in dit land zal hier niet vreemd aan zijn.
2. Andere relatief internationaal georiënteerde landen zijn België, Cyprus, Denemarken, Ierland, Malta, Nederland en Zweden.
3. Het minst internationaal georiënteerd zijn de landen in het midden, oosten of zuiden van Europa zoals Bulgarije, Tsjechië, Hongarije, Polen en Roemenië, maar ook Italië.
4. De gemiddeld scorende overig 13 lidstaten van de EU.

Achtergronden van verbondenheid

Hoe zijn de verschillen in verbondenheid te verklaren? Het verbaast niet dat Europeanen van buitenlandse afkomst (d.w.z. in het buitenland geboren of met in het buitenland geboren ouders of grootouders), bovengemiddeld scoren op sociaal-culturele verbondenheid; het land van herkomst is in sociaal-cultureel opzicht nog heel dichtbij. Driekwart van de in het buitenland geboren sprekt ten minste één andere taal dan de taal van het land waar men woont, tegenover net iets minder dan één op de twee autochtonen. Dat verschil vinden we ook terug op andere terreinen: 83 procent van de in het buitenland geboren voelt zich verbonden met een ander land dan het woonland, maar toch voelt ook ruim de helft van de autochtonen een dergelijke verbondenheid.

Internationale verbondenheid in de Europese Unie, 2010



Bron: eigen berekeningen op basis van Eurobarometer februari/maart 2010.

Index van internationale verbondenheid, 2010

	Scores per deelterrein				Totaalscore
	Buitenlandse afstamming	Persoonlijke ervaringen in het buitenland	Persoonlijke sociale relaties in het buitenland	Sociaal-culturele banden	
België	0,15	0,34	0,09	0,53	0,23
Bulgarije	0,02	0,30	0,03	0,17	0,12
Cyprus	0,06	0,50	0,13	0,35	0,24
Denemarken	0,08	0,37	0,11	0,57	0,23
Duitsland	0,17	0,34	0,09	0,42	0,22
Estland	0,12	0,36	0,08	0,35	0,20
Finland	0,06	0,34	0,08	0,31	0,17
Frankrijk	0,12	0,31	0,09	0,35	0,19
Griekenland	0,10	0,29	0,07	0,20	0,16
Hongarije	0,03	0,20	0,04	0,22	0,10
Ierland	0,10	0,56	0,14	0,38	0,28
Italië	0,03	0,17	0,04	0,14	0,08
Letland	0,14	0,40	0,06	0,41	0,22
Litouwen	0,06	0,40	0,06	0,33	0,19
Luxemburg	0,45	0,67	0,30	0,85	0,51
Malta	0,04	0,50	0,06	0,57	0,24
Nederland	0,08	0,38	0,10	0,69	0,24
Oostenrijk	0,14	0,35	0,10	0,40	0,22
Polen	0,02	0,31	0,03	0,14	0,12
Portugal	0,04	0,41	0,06	0,24	0,18
Roemenië	0,01	0,31	0,03	0,17	0,12
Slovenië	0,12	0,43	0,08	0,43	0,23
Slowakije	0,04	0,35	0,06	0,36	0,17
Spanje	0,12	0,35	0,12	0,28	0,20
Tsjechië	0,04	0,22	0,03	0,26	0,11
Verenigd Koninkrijk	0,15	0,38	0,10	0,39	0,22
Zweden	0,12	0,47	0,15	0,47	0,27
EU-gemiddelde	0,09	0,32	0,08	0,32	0,18

Bron: eigen berekeningen op basis van Eurobarometer februari/maart 2010.

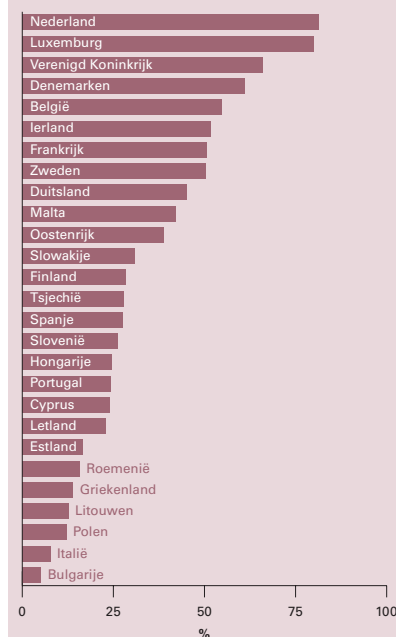


Foto: Anton Stalheim/flickr.com

demodata

BUITENLANDS ETEN

Ruim 36 procent van de burgers van de Europese Unie eet thuis regelmatig 'typisch buitenlands' eten. De verschillen tussen de 27 EU-landen zijn echter groot. De Nederlanders staan met 81 procent aan kop en de Bulgaren sluiten de rij met 5 procent.



Bron: Eurobarometer februari/maart 2010.

Buitenlandse werk- of studie-ervaring, of het bezit van een tweede huis in een ander land hebben te maken met internationale mobiliteit. De veronderstelling is dat dit goede indicatoren zijn van internationale verbondenheid. Maar versterken deze mensen hun internationale banden ook door regelmatige vakanties in het land van hun voorkeur, en door het volgen van het nieuws, sport of culturele zaken uit het buitenland? En eten ze ook regelmatig 'exotisch'? Dat blijkt inderdaad het geval, vooral wat betreft buitenlandse studie-ervaring en het bezit van een tweede huis. Internationale studenten spreken vaak drie of meer talen, en door in het buitenland te studeren vergroot je je talenkennis. Het leren van een extra taal kan bovendien een van de motieven zijn om in het buitenland te studeren. En het bezit van een tweede huis in het buitenland leidt ongetwijfeld tot regelmatige bezoeken aan het land in kwestie.



Foto: Wim de Jonge

Jongeren

Meer migratie en buitenlandse reislustigheid verhogen de kans op internationale sociaal-culturele belangstelling en internationale persoonlijke relaties. De effecten daarvan zijn waarschijnlijk het eerst merkbaar bij de jong volwassenen. De leeftijdsgroep 25-34 jaar scoort over het algemeen inderdaad het hoogst op de verbondenheidsindex. De scores nemen af voor de oudere leeftijdsgroepen. De jongste leeftijdsgroep (15-24 jaar) scoort ook iets lager, maar dat verbaast niet omdat zeker tieners in deze groep nog te jong zijn voor zaken als buitenlandse studie of werken in het buitenland, het hebben van een buitenlandse partner, of het hebben van een huis in het buitenland. Ook meer talenkennis en een hoger opleidingsniveau vertalen zich in een sterkere internationale verbondenheid. Beide hangen sterk samen met leeftijd. Terwijl bijvoorbeeld maar één op de drie 65-plussers een andere taal dan de moedertaal goed genoeg spreekt om een gesprek te voeren, zijn twee op de drie 15-24 jarigen daar toe in staat.

Verbondenheid met andere landen

Behalve naar internationale verbondenheid in het algemeen is aan de respondenten in de Eurobarometer ook gevraagd om één of twee landen te noemen waarmee men zich het meest verbonden voelt, naast het eigen land. Ruim de helft van de EU-burgers (51 %) noemde tenminste één zo'n land (zie figuur). Vooral de Luxemburgers, de Zweden en de Nederlanders voelen zich verbonden met een ander land, of dat nu binnen de EU ligt of elders in de wereld. Zuid-Europeanen (Italianen, Portugezen en Grieken), Letten, Polen en Slovenen tonen de minste internationale verbondenheid. De richting van de voorkeuren verschilt sterk, maar over het algemeen zijn de Zuid-Europese landen en de grote landen met een omvangrijke economie favoriet: de landen die het meest genoemd worden zijn Frankrijk, Italië, Spanje (elk 8 %), Duitsland en het Verenigd Koninkrijk (6 %).

Kijken we naar individuele landen dan is er meestal verbondenheid met buurlanden en – afhankelijk van het welvaartsniveau van een land – met populaire vakantiebestemmingen of met landen die werkgelegenheid bieden. Nederlanders voelen zich vooral verbonden met het populaire vakantieland Frankrijk gevolgd door de buurlanden Duitsland en België. Belgen voelen zich nauw verbonden met Frankrijk op enige afstand gevolgd door Spanje, Italië, Nederland en Duitsland. Nederlanders voelen zich overigens meer verbonden met België (16 %) dan Belgen (9 %) met Nederland. Het Zweedse patroon is diverser: buurlanden Denemarken en Noorwegen zijn prominente favorieten, net als Spanje, Italië en Frankrijk, maar ook Thailand en misschien economisch bepaalde voorkeuren voor het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten zijn aanwezig.

Het belang van historische banden wordt geïllustreerd door Cyprus en Malta, beide voormalige Britse koloniën. Zes van de tien Cyprioten voelen zich het sterkst verbonden met buurland Griekenland, maar ruim één op de vijf noemt het

Foto: Audrey Mallafrey/flickr.com



Verenigd Koninkrijk, net als bijna de helft van de Maltezers (de andere helft is gericht op buurland Italië).

De combinatie naburigheid en economische aantrekkingskracht is ook sterk aanwezig in Oost-Europa. Litouwers bijvoorbeeld zijn vooral gericht op buurlanden Polen en Rusland, maar ook op het werkgelegenheid biedende Verenigd Koninkrijk, Ierland en Duitsland. Ook Bulgaren vertonen een dergelijk beeld, met buurland Griekenland, Rusland (historisch) en Duitsland en het Verenigd Koninkrijk (economisch). Roemenen hebben met Italië, Duitsland, Frankrijk en Spanje voornamelijk economisch gerichte voorkeuren.

Tot slot

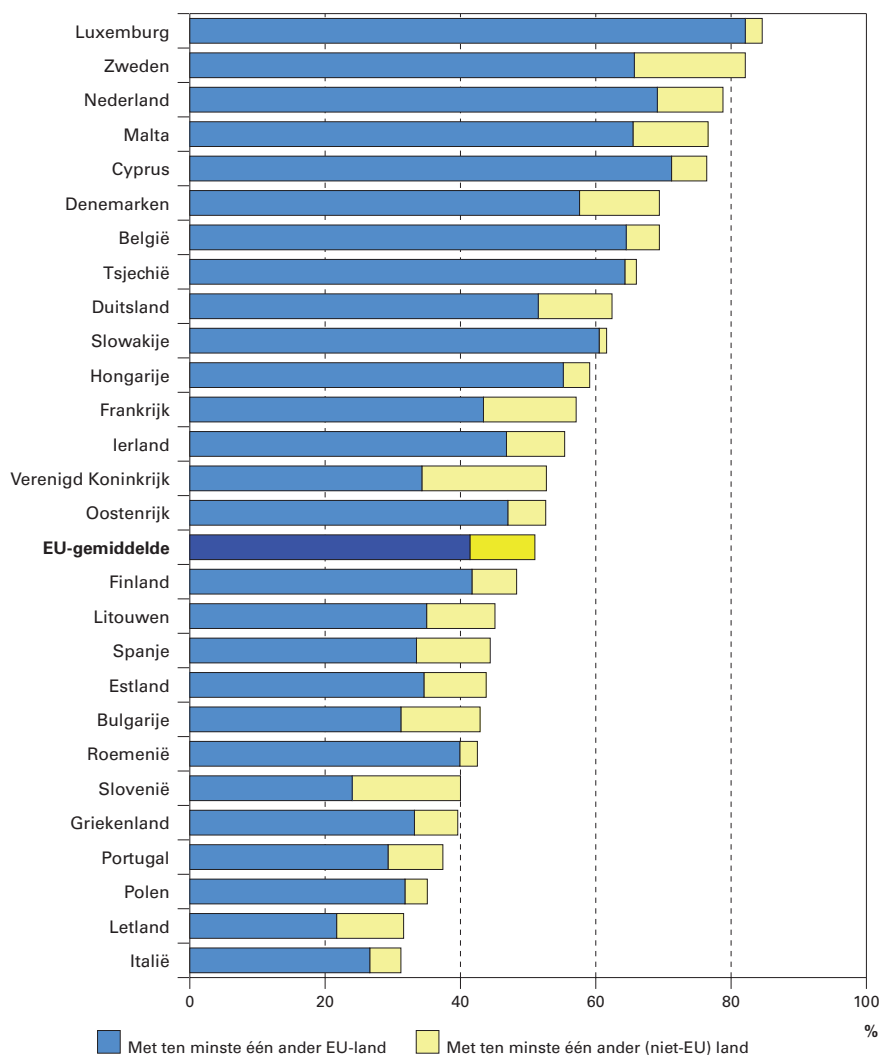
Europeanen voelen zich verbonden met wat er zich buiten hun landsgrenzen afspeelt. De banden met het buitenland zijn heel divers en liggen vooral op sociaal-cultureel terrein, zoals blijkt uit de belangstelling voor andere talen, culturen en gewoonten. Om van het buitenlands eten maar niet te spreken. Ook bestaan er veel grensoverschrijdende familie- en vriendschapsbanden en wordt er in het buitenland gewerkt en gestudeerd. De verschillen tussen de landen zijn groot. Omdat jongeren en hoger opgeleiden over het algemeen meer internationale banden hebben, mogen we verwachten dat de internationale verbondenheid in de toekomst zal toenemen. De voorkeuren zijn sterk op Europa gericht, en worden bepaald door een mix van naburigheid, historische banden, vakantievoorkeuren en economische aantrekkingskracht. Ondanks het in de afgelopen jaren gegroeide euroscepticisme scoort Nederland over het algemeen hoog op internationale verbondenheid. Welk effect de huidige Eurocrisis op de mate van internationale verbondenheid zal hebben is vooralsnog onduidelijk.

Drs. P. Ekamper, e-mail: ekamper@nidi.nl, en
drs. J.J.S. Schoorl, e-mail: schoorl@nidi.nl,
 NIDI.

LITERATUUR:

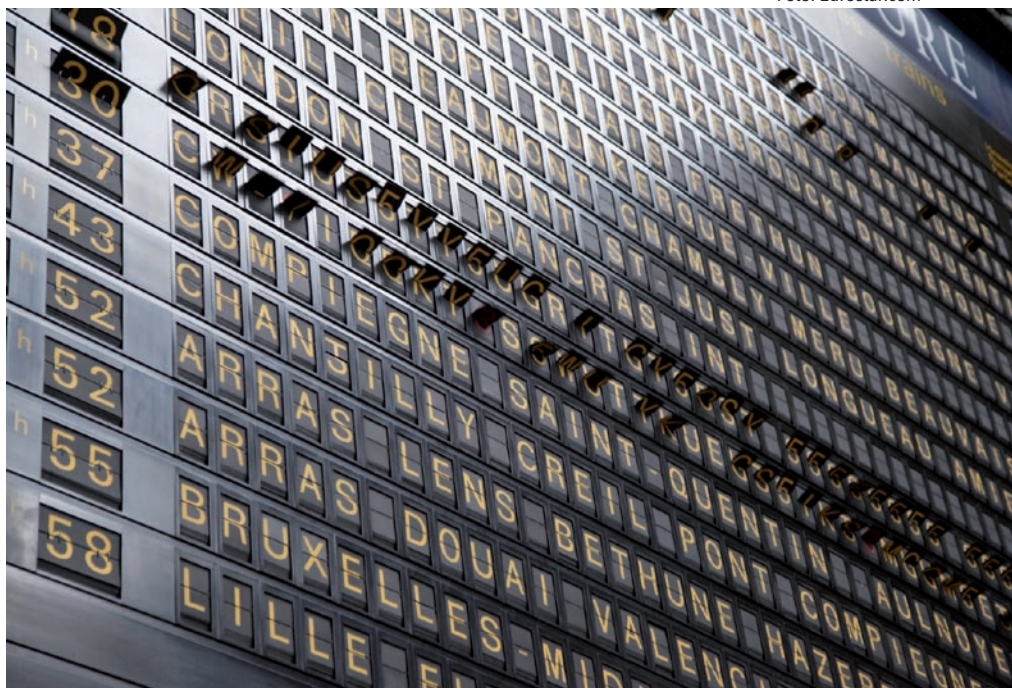
- Ekamper, P. en J. Schoorl (2010), *International connectedness in the European Union*. Research Note for DEMONET – Demography Network of the European Observatory on the Social Situation and Demography. Den Haag: NIDI (te downloaden via de NIDI-website)

Percentage EU-burgers dat zich verbonden voelt met andere landen, 2010



Bron: Eurobarometer februari/maart 2010.

Foto: Eurostar.com



Oud, ouder, ...oudst

JEROEN VAN GINNEKEN EN NICO VAN NIMWEGEN

De maximale levensverwachting is in een aantal rijke landen in de afgelopen 160 jaar met bijna 40 jaar gestegen. Dit is één van de meest opvallende demografische ontwikkelingen. Volgens sommige vooraanstaande demografen zal deze stijging in een tempo van bijna drie extra levensmaanden per jaar ofwel ongeveer zes uur extra per etmaal doorzetten. Maar waar ligt de grens? Vooral de laatste decennia neemt het aantal mensen dat superhoge leeftijden bereikt in ieder geval flink toe. Op zoek naar Methusalem.

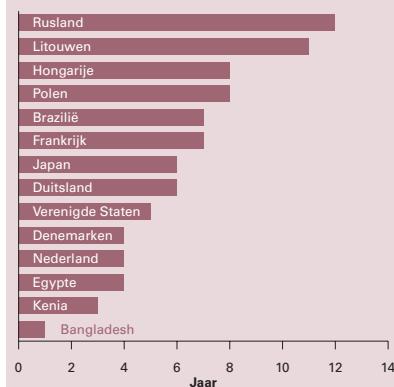


Foto: Lauralees/flickr.com

demodata

VERSCHIL IN LEVENSVORWACHTING TUSSEN SEXEN

Bijna over ter wereld hebben vrouwen bij geboorte een hogere levensverwachting dan mannen. Rond de geboorte sterven meer jongens dan meisjes. Ook hebben mannen vaker ongelukken doordat ze roekelozier zijn. Het aantal jaren dat vrouwen gemiddeld langer leven verschilt echter enorm per land. In Rusland gaat het om maar liefst 12 jaar. In Nederland is de voorsprong van vrouwen 4 jaar.



Bron: World Population Datasheet, 2011

Het aantal mensen dat de magische leeftijdsgrens van 100 jaar bereikt is in Westerse landen en ook in Nederland sinds 1950 sterk gestegen. In ons land nam het aantal 100-jarigen toe van 40 in 1950 tot 1.743 in 2010. Uit recent onderzoek van het Max Planck Instituut voor Demografisch Onderzoek in Rostock blijkt dat ook het aantal 'supereeuwelingen' (mensen die ouder worden dan 110 jaar) stijgt. De onderzoekers deden hun uiterste best om de opgegeven leeftijden zo zorgvuldig mogelijk te controleren en feiten van fictie te scheiden. Want het komt natuurlijk regelmatig voor dat men het, al dan niet bewust, niet al te nauw neemt met het bepalen van de exacte leeftijd. Ouderen overdrijven soms hun leeftijd of zijn vergeetachtig. Ook willen overheden wel eens goede sier maken met hun superoude inwoners als levend bewijs van een voorspoedige ontwikkeling. Het sjoemelen met leeftijden is mogelijk omdat betrouwbare gegevens, zoals bevolkingsregisters waarin geboortedata netjes werden vastgelegd, vooral vroeger vaak ontbraken of slecht werden bijgehouden. Bekend zijn de meldingen uit landen en streken in de voormalige Sovjet Unie waarin ongewoon veel zeer oude mensen zouden wonen, zoals Georgië, Azerbeidzjan en andere gebieden in de Kaukasus. Een meer recent voorbeeld komen we tegen in Japan, waar het aantal zeer ouden ongewoon hoog bleek te zijn.

Onderzoek daar wees uit dat sprake was van een bijzonder geval van uitkeringsfraude: het overlijden van een dierbare werd niet aangegeven bij de autoriteiten zodat de pensioenuitkering kon doorlopen! Informatie over superoudens moet dus met de nodige voorzichtigheid worden behandeld.

Het IDL bestand over supereeuwelingen

In het kader van een internationaal onderzoek verzamelen demografen gegevens over mensen die ouder dan 110 jaar zijn geworden: de zogenaamde International Database on Longevity (IDL). Dit onderzoeksproject, waar Nederland helaas niet in vertegenwoordigd is, wordt geleid door het Max Planck Instituut in Rostock. De onderzoekers nemen alleen die ouderen op waarvan de geboorte- en de sterftedatum aan de hand van documenten kan worden vastgesteld. Alle gegevens worden gecontroleerd aan de hand van uniforme criteria. De geboortedatum wordt bij voorkeur vastgesteld met behulp van een geboorteakte die is vastgelegd in een bevolkingsregistratiesysteem. Om bruikbaar te zijn voor de bepaling van supereeuwelingen moeten deze registratiesystemen minimaal 110 jaar bestaan en in de praktijk zelfs enkele decennia langer. Veel Europese landen kennen een dergelijk systeem. Zweden (net als overigens Nederland) reeds sinds 1850. Andere landen, zoals bijvoorbeeld Engeland en Wales (in 1874), waren later. In een aantal landen is gebruik gemaakt van gegevens van oude volkstellingen om de datum van geboorte vast te stellen. Dit is met name het geval in de Verenigde Staten waar het bevolkingsregistratiesysteem pas veel later werd ingevoerd. De datum van overlijden is in alle deelnemende landen vastgesteld aan de hand van sterfteaktes die eveneens deel uitmaken van bevolkingsregistraties. De huidige versie van de IDL omvat 672 supereeuwelingen uit 15 landen. Gezien de reeds lang bestaande sterfteverschillen tussen vrouwen en mannen zal het niet verbazen dat vrouwen sterk oververtegenwoordigd zijn: van de alleroudsten is 600 vrouw en 72 man. Het grootste aantal geregistreerde supereeuwelingen is tot nu toe afkomstig uit de Verenigde Staten (341) gevolgd door Japan (78) en het Verenigd Koninkrijk (66).

Oudste mens ooit

De tabel laat de gegevens zien van de 22 personen waarvan het vaststaat dat ze ouder dan 115 jaar zijn geworden. Het ouderdomsrecord staat

bij de vrouwen op naam van de Francaise Jeanne Calment. Zij werd in 1875 in Arles geboren en overleed in dezelfde stad in 1997. Jeanne Calment werd 122 jaar en 164 dagen oud. Zij kwam uitgebreid in het nieuws toen in 1988 in Arles het verblijf van Vincent van Gogh aldaar een eeuw eerder werd herdacht. Jeanne was bij deze viering 113 jaar oud en kon zich goed herinneren dat zij Vincent destijds als 13 jarig meisje had ontmoet. Jeanne Calment is de enige persoon waarvan met zekerheid is vastgesteld dat zij ouder dan 120 jaar is geworden. De oudste geregistreerde man is Christian Mortensen die in 1882 in Denemarken werd geboren. Hij overleed in 1998 in Californië. Hij werd 115 jaar en 225 dagen oud.

Nederlands oudsten

Helaas is Nederland niet in de IDL opgenomen, maar dit betekent niet dat ons land geen super-ouden kent. De oudste vrouw ooit in Nederland was Hendrikje van Andel-Schipper. Zij werd op 29 juni 1890 in Drenthe geboren en overleed daar op 30 augustus 2005 in de leeftijd van 115 jaar en 62 dagen. Er is in ons land lange tijd een controverse geweest over de langstlevende man, maar inmiddels bestaat er geen twijfel meer over dat dit Jan Machiel Reyskens was. Hij werd op 11 mei 1878 in België geboren en overleed in Zuid-Holland op 7 januari 1990. Hij werd 111 jaar en 241 dagen oud.

De gegevens over de supereeuwelingen in de IDL laten het voor het eerst ook toe om de sterfte op zeer hoge leeftijd te onderzoeken. De sterftekan- sen op deze hoge leeftijd blijken erg stabiel: in de leeftijd tussen 110-114 jaar is de gemiddelde sterftekans ongeveer 50 procent. Dit betekent dat van alle personen die de leeftijd van 110 jaar bereikten, de helft was overleden voordat ze hun volgende (de 111^{ste}) verjaardag konden vieren. Dat geldt ook voor de 111, 112, 113 en 114-jarigen. Ook in deze leeftijdsgroepen werd steeds ongeveer de helft nog een jaar ouder. De gemid- delde resterende levensverwachting op de leeftijd van 110 jaar was voor de in de IDL opgenomen ouderen ongeveer 1,4 jaar.

Tot slot

De studie van de alleroudsten biedt nieuwe in- zichten in de veroudering van de bevolking en kan ook helpen licht te werpen op de grenzen van de groei in levensduur. Spelen vooral gene- tische factoren een rol bij het bereiken van een zeer hoge leeftijd, of zijn het gedragsfactoren die tot lange levensduur bijdragen? Of is het een combinatie van beide? Ook het verouderings- proces als zodanig kan met deze nieuwe gege- ven beter worden bestudeerd. Is het bijvoor- beeld zo dat de groep zeer ouden deze hoge leef- tijd bereikt omdat het verouderingsproces zich bij hen langzamer voltrekt? Of betreft het hier een select gezelschap van mensen die het gehele leven al een (zeer) goede gezondheid hadden? Recent Amerikaans onderzoek lijkt er trouwens op te wijzen dat 100-jarigen zich wat leefstijl betreft niet echt onderscheiden van de minder ouden, en net zo (on)gezond leven. Worden zij soms door hun goede genen beschermd? Vragen genoeg om het onderzoek naar de alleroudsten voort te zetten.

Geregistreerde oudste supereeuwelingen (115 jaar en ouder)

Volgorde	Naam	Geboortjaar	Leeftijd	Land van geboorte
1	Jeanne Calment	1875	122 jaar, 164 dagen	Frankrijk
2	Sarah Knauss	1880	119 jaar, 97 dagen	Verenigde Staten
3	Lucy Hannah	1875	117 jaar, 248 dagen	Verenigde Staten
4	Marie-Louise Meilleur	1880	117 jaar, 230 dagen	Canada
5	Maria Capovilla	1889	116 jaar, 347 dagen	Ecuador
6	Tane Ikai	1879	116 jaar, 175 dagen	Japan
7	Elizabeth Bolden	1890	116 jaar, 118 dagen	Verenigde Staten
8	Maggie Barnes	1882	115 jaar, 319 dagen	Verenigde Staten
9	Christian Mortensen (man)	1882	115 jaar, 253 dagen	Denemarken
10	Charlotte Hughes	1877	115 jaar, 228 dagen	Verenigd Koninkrijk
11	Edna Parker	1893	115 jaar, 220 dagen	Verenigde Staten
12	Margaret Skeete	1878	115 jaar, 192 dagen	Verenigde Staten
13	Gertrude Baines	1894	115 jaar, 158 dagen	Verenigde Staten
14	Emiliano Mercado del Toro (man)	1891	115 jaar, 156 dagen	Puerto Rico
15	Bettie Wilson	1890	115 jaar, 153 dagen	Verenigde Staten
16	Julie Winnefred Bertrand	1891	115 jaar, 124 dagen	Canada
17	Maria de Jesus	1893	115 jaar, 114 dagen	Portugal
18	Susie Gibson	1890	115 jaar, 108 dagen	Verenigde Staten
19	Hendrikje van Andel-Schipper	1890	115 jaar, 62 dagen	Nederland ^[a]
20	Maude Farris-Luse	1887	115 jaar, 56 dagen	Verenigde Staten
21	Marie Brémont	1886	115 jaar, 42 dagen	Frankrijk
22	Annie Jennings	1884	115 jaar, 8 dagen	Verenigd Koninkrijk

[a] Aanvulling IDL

Bron: IDL

LITERATUUR:

- Christensen, K., G. Doblhammer, R. Rau en J.W. Vaupel (2009), Ageing populations: the challenges ahead. *The Lancet*, 374(9696), pp. 1196-1208.
- Maier, H., J. Gampe en J.W. Vaupel (2011), Auf der Suche nach dem modernen Methusalem: neues Wissen über Sterblichkeit im Alter über 110. *Demografische Forschung aus Erster Hand*, 8 (1), pp. 1-2.

Prof. dr. J.K.S. van Ginneken, e-mail:

ginneken@nidi.nl, en **drs. N. van Nimwegen**, e-mail:nimwegen@nidi.nl, NIDI.

Foto: Wetenschap24.nl

Jeanne Calment, 22 jaar

...en 121 jaar.

Foto: © Wikimedia Commons



Op weg naar de 10 miljard?

Nieuwe VN-bevolkingsprognose

Binnenkort zal de wereldbevolking de grens van 7 miljard passeren. Hoewel het groeitempo afneemt zal de wereldbevolking daarna nog flink doorgroeien, waarbij op zeer lange termijn de 10 miljard in zicht kan komen.

Volgens de demografen van de Verenigde Naties wordt de mijlpaal van 7 miljard wereldburgers op 31 oktober 2011 bereikt, zo blijkt uit hun nieuwste bevolkingsprognose. Maar na de explosieve bevolkingsgroei die vooral de 20^{ste} eeuw heeft gekenmerkt, neemt het groeitempo van de wereldbevolking af. Toch zal de wereldbevolking nog doorgroeien tot 9,3 miljard rond het jaar 2050. Als we heel ver vooruitkijken zou de grens van 10 miljard rond het jaar 2100 in zicht komen. Daarbij past echter de nodige voorzichtigheid, want hoe verder prognosemakers vooruitkijken, hoe onzekerder de uitkomsten zijn. "Voorspellen is moeilijk, zeker als het over de (verre) toekomst gaat", is een vleugelde uitspraak in kringen van toekomstbeschouwers.

Een blik in het verleden ...

Na een zeer lange periode waarin de wereldbevolking heel langzaam en met horten en stoten groeide werd aan het begin van de 19^{de} eeuw rond het jaar 1804 de mijlpaal van het eerste miljard inwoners bereikt. De grens van 2 miljard werd na 123 jaar in 1927 overschreden. In het vervolg van de 20^{ste} eeuw nam het groeitempo steeds verder toe. Het duurde 33 jaar voor het derde miljard in 1960 werd gerealiseerd, terwijl het vierde miljard na 14 jaar in 1974 werd bereikt. Dertien jaar later, in 1987, waren er 5 miljard inwoners en na 12 jaar bereikten we aan het einde van het millennium in 1999 de 6 miljard. Nu, na krap 12 jaar, is de 7 miljardste inwoner op komst.

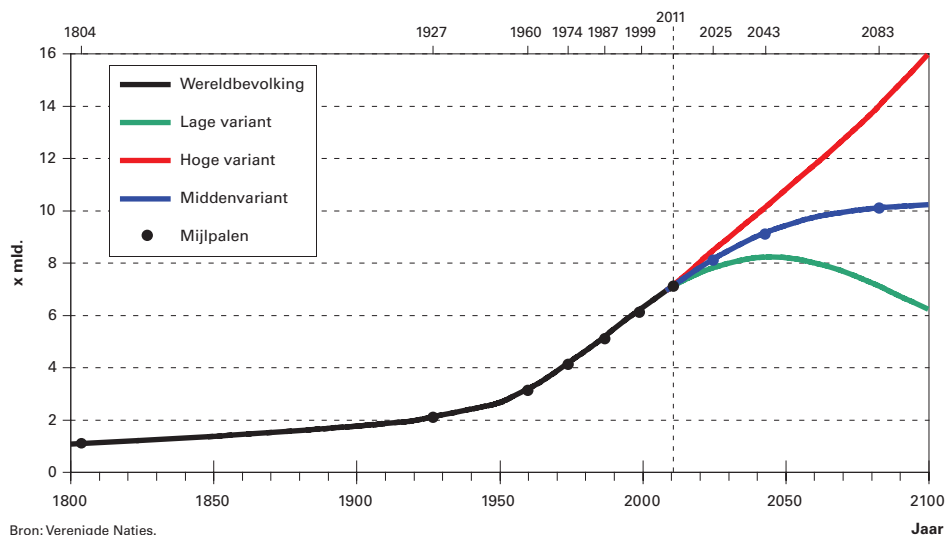
..... en naar de toekomst

Jaarlijks groeit de wereldbevolking nu met 78 miljoen mensen. Die groei is ongelijk verdeeld over de wereld. In de meeste rijke landen groeit de bevolking nauwelijks meer en speelt de vergrijzing een steeds grotere rol. Dit staat in schril contrast met de situatie in de armste landen die te kampen hebben met armoede en onderontwikkeling, hogere vruchtbaarheid, zeer jonge bevolkingen en daardoor hoge bevolkingsgroei. Van elke 100 nieuwe wereldburgers leven er 97 in de minder ontwikkelde landen. De hoge bevolkingsgroei maakt het er steeds moeilijker om te voorzien in opleiding, werk, gezondheid, huisvesting en schoon water voor de huidige en komende generaties.

Verre toekomst erg onzeker ...

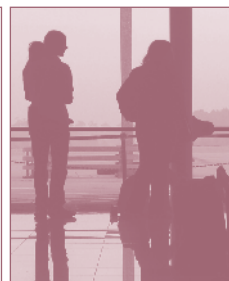
De vooruitzichten voor de verdere toekomst zijn zeer afhankelijk van de veronderstellingen over het aantal kinderen dat zal worden geboren. Kleine verschillen kunnen, zeker als heel ver vooruit wordt gekeken, zeer grote gevolgen hebben. De prognosemakers hebben daarom verschillende varianten doorgerekend (gemiddeld per vrouw een half kind meer of minder dan in de middenvariant). Duidelijk mag zijn dat de wereldbevolking nog geruime tijd zal doorgroeien. De 8 miljard inwoners die we rond het jaar 2025 mogen verwachten volgens de middenvariant van de prognose lijken met de huidige inzichten zeker realistisch. De druk op de beperkte hulpbronnen van Moeder Aarde zal zeker groter worden. Naast demografische factoren speelt daarbij vooral ook ons consumptiepatroon een grote rol.

De omvang van de wereldbevolking van 1800 tot 2100



Bron: Verenigde Naties.

DEMOS verschijnt 10 x per jaar en wil de kennis en meningsvorming over bevolkingsvraagstukken bevorderen.



Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen met bronvermelding wordt op prijs gesteld. Graag ontvangt de redactie een bewijsexemplaar.

Het NIDI is een instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Het NIDI houdt zich bezig met onderzoek naar bevolkingsvraagstukken.

colofon

DEMOS	is een uitgave van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI).
Redactie	Nico van Nimwegen, hoofdredacteur Hanna van Solinge, eindredacteur Peter Ekamper, webredacteur
Adres	NIDI/DEMOS Postbus 11650 2502 AR 's-Gravenhage
Telefoon	(070) 356 52 00
E-mail	demos@nidi.nl
Internet	demos.nidi.nl / www.nidi.nl
Abonnementen	gratis
Basisontwerp	Harmine Louwé
Druk	Nadorp Druk b.v., Poeldijk

Drs. N. van Nimwegen, e-mail: nimwegen@nidi.nl

VN-BEVOLKINGSPROGNOSSES

De Verenigde Naties maken om de twee jaar een nieuwe prognose van de wereldbevolking. De VN gebruikt daarbij steeds de meest recent beschikbare gegevens over het inwonertal, de leeftijdsopbouw en de veranderingen daarin door geboorte, sterfte en migratie per land.

Referenties

- United Nations (2011), *World Population Prospects, the 2010 Revision*. (<http://esa.un.org/unpd/wpp/index.htm>)
- United Nations (1999), *The World at Six Billion*. (<http://www.un.org/esa/population/publications/sixbillion/sixbillion.htm>)